יתרו ג

א. בסיום פרשתנו אויפן פסוק „ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו", זאגט די מכילתא[1] „והרי דברים ק״ו, ומה אם אבנים שאין בהם דעת לא לרעה ולא לטובה[2] אמר[3] הקב״ה לא תנהג בהם מנהג בזיון[4], חברך שהוא בדמותו של מי שאמר והי׳ העולם דין הוא[5] שלא תנהוג בו מנהג בזיון"[6].

אויך אין פירוש רש״י ווערט גע־בראַכט דער ק״ו, אַבער מיט שינויים והוספות: „ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיונן אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון, חבירך שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על בזיונו על אחת כמה וכמה"[7].

דאָס וואָס רש״י זאָגט דעם לשון „שאין בהם דעת להקפיד על בזיונן" — אַנדערש ווי דער לשון המכילתא „שאין בהם דעת לא לרעה ולא לטובה" — איז מובן בפשטות, ווייל דורך מדגיש זיין דעם העדר הבזיון ביי אבנים (בניגוד צום בזיון וואָס איז דאָ ביי „חברך") איז בפשטות מוסבר און שטאַרקער דער ק״ו; און מהאי טעמא איז ער אויך באַ „חבירך" מוסיף די ווערטער „ומקפיד על בזיונו" (וואָס זיינען ניטאָ אין מכילתא).

אויך דער לשון בפירש״י „חבירך שהוא בדמות יוצרך" — אַנשטאָט לשון המכילתא „בדמותו של מי שאמר והי׳ העולם" — איז ווייל יוצרך רעדט כפשוט וועגן דעם יוצר פון דעם עולה במעלות.

אַבער דאָס וואָס רש״י איז מוסיף (אויפן לשון המכילתא) — „אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך", צריך להבין: וואָס גיט צו דער „צורך" פון די „אבנים" אין דער הסברת הק״ו בנוגע „חברך"?

ב. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם החילוק ווי דער פירוש און לימוד הכתוב (אין וועלכן מ׳זאָגט דעם ק״ו הנ״ל) איז מבואר אין מכילתא און ווי דאָס איז מוסבר אין פירוש רש״י[8]:

אין מכילתא שטייט פריער[9]: „אשר לא תגלה ערותך עליו, עליו אי אתה פוסע פסיעה גסה אבל אתה פוסע פסיעה גסה בהיכל ובקדש הקדשים, שהי׳ בדין, ומה אם מזבח הקל אסור לפסוע בו פסיעה, ההיכל וקדש הקדשים החמורים דין הוא שאסור לפסוע פסיעה גסה בהן לפי שהן חמורין, ת״ל אשר לא תגלה ערותך עליו, בו אי אתה פוסע פסיעה יתירה אבל אתה פוסע פסיעה יתירה בהיכל

---

1) הובא ביל״ש סוף פרשתנו. ועד״ז הוא בתנחומא שם בשינויים. וראה כמה שינויים בלשון המכילתא במכילתא הוצאת האראוויטץ־רבין. פס״ז כאן.

2) בפס״ז: שאין בהם חיות.

3) בתנחומא: הזהירך הקב״ה.

4) ביל״ש: תנהוג בהם בבזיון. ועד״ז הוא לכמה גירסאות במכילתא (הובאו במכילתא הנ״ל).

5) בתנחומא: בדמותו של הקב״ה עאכו״כ. ובפס״ז „חבירך שהוא נברא בצלם ובדמות עאכו״כ שלא כו׳".

6) בכמה ג׳ במכילתא הנ״ל „בו בבזיון".

7) וכהסיום בתנחומא. בדפוס שני ורש״י כת״י מסיים „(עאכו״כ) שלא תבזוהו". ובכמה כת״י רש״י „שלא תנהוג בו מנהג בזיון". וראה לקמן בפנים ס״ד.

8) משא״כ בתנחומא שאינו בא בהמשך לדרשה שלפנ״ז כ״א הוא התחלת דרשה חדשה עה״פ ולא תעלה במעלות על מזבחי.

9) ובשינויים קלים ביל״ש וכן כמה שינויים במכילתא הנ״ל.

ובקדש הקדשים" (און דערנאך זאגט די מכילתא דעם ק"ו "ומה אם אבנים כו'"):

אבער רש"י, בהתחלת פירושו, וואו ער איז מסביר דעם פסוק, איז מפרש: "שע"י המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיך, ואע"פ שאינו גילוי ערוה ממש שהרי כתיב[10] ועשה להם מכנסי בד מ"מ הרחבת הפסיעות קרוב לגילוי ערוה הוא ואתה נוהג בהם מנהג בזיון".

דאס וואס דער ק"ו הנ"ל קומט אין מכילתא גלייך נאך דעם מיעוט "עליו אי אתה פוסע פסיעה גסה אבל אתה פוסע כו' בהיכל ובקדש הקדשים" — איז י"ל אז דערמיט ווערט באוואנדט וואס מ'קען פרעגן:

דער איסור פון "לא תגלה ערותך עליו" ("לא תנהג בהם מנהג בזיון") איז לכאורה ניט מצד די אבני מזבח מצ"ע, נאר צוליב דעם וואס זייענדיק א טייל פון מזבח (ומקדש) איז דאס (אן ענין פון קדושת ויראת המזבח וואס איז) פארבונדן מיט כבוד השם, וואס איז שורה אויפן מזבח (ומקדש)[11]

[ע"ד ווי די מצוה פון מורא מקדש בכלל, וואס "לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי ששכן שכינתו במקום הזה"[12], ובלשון החינוך[13] אז דאס איז "לקבוע בנפשותינו יראת המקום ב"ה וחשיבותו וע"כ הוזהרנו שלא לנהוג שם קלות ראש בשום ענין"],

היינט ווי קען מען פון די "אבנים"[14]

אפלערנען א ק"ו בנוגע "חבירך", ווי־באלד אז ביי די "אבנים" איז דא א קדושה וואס איז ניטא ביי "חברך"?

וויבאלד אבער אז מ'האט פריער אפגעלערנט "עליו אי אתה פוסע פסיעה גסה אבל אתה פוסע פסיעה גסה בהיכל ובקדש הקדשים"

[וואס לפי קס"ד הנ"ל, אז דאס איז פארבונדן מיט כבוד המקדש וכו', וואלט דער איסור פון "פסיעה גסה" געדארפט חל זיין אויך[15] בהיכל ובקדש הקדשים, ואדרבה נאך שטארקער — מיט א כל־שכן וק"ו, היות זיי זיינען דאך חמורין מן המזבח][16]

איז דערפון מובן אז דער איסור "ולא תעלה גו'" איז ניט (בלויז) צוליב דעם וואס דאס איז א חלק פון דעם מקדש נאר (בעיקר) מצד די אבני המזבח עצמן; ובמילא קען מען פון דעם אפלערנען א ק"ו "ומה אם אבנים שאין בהם דעת לא לרעה ולא לטובה אמר הקב"ה לא תנהג

---

10) תצוה כח, מב.

11) בלשון הרמב"ן סוף פרשתנו: וטעם המעלות יראת המזבח והדורו לכבוד השם. ובאברבנאל: וכ"ז צוה ליראת המקדש כי הוא כבודו יתברך.

12) ספהמ"צ להרמב"ם מ"ע כא. וראה יבמות ו, רע"ב. רמב"ם רפ"ז מהלכות ביהב"ח.

13) מצוה מא.

14) להעיר מפי' מושב זקנים עה"ת כאן: קצת קשה למה הקפיד על כבוד המזבח יותר מכל כלי המקדש.

15) להעיר שכ"ה במכילתא דרשב"י: כשתעלה למזבח לא תהא פוסע פסיעה גסה כו' אין לי אלא למזבח לעזרות מנין ת"ל לו' ולא] תעלה במעלות כו' למזבח אי אתה עושה כו'.

16) במרכבת המשנה למכילתא כאן מפרש שהק"ו במכילתא חוזר לשיטת ת"ק לפנ"ז שהאיסור הוא מצד גילוי ערוה. והמיעוט "עליו אי אתה פוסע פסיעה גסה אבל אתה פוסע פסיעה גסה בהיכל כו'" הוא דעת ר"י שם שלדעתו אינו גילוי ערוה אלא ש"בעודו הולך למזבח טוען אברים ופדרים ודם אצל המזבח יהי' נראה עליו המצוה כמשאוי". ולכן בהיכל וקדה"ק "שקדושתן רבה . . יפסע פסיעה גסה כאדם בהול בל יזון עינו מזיו השכינה".

אבל מזה שגם לר"י הלימוד הוא מסיום הכתוב "אשר לא תגלה ערותך עליו" וכן מלשון המכילתא "פסיעה גסה" (לא "יתירה" כביל"ש), משמע, שגם לדעתו שייך זה לגילוי ערוה.

בהם (אין די אבנים גופא) מנהג בזיון, חבירך כו' דין הוא שלא תנהוג בו מנהג בזיון".

ג. עפ"ז וועט מען אויך פארשטיין פארוואס רש"י איז מוסיף[17] בפירושו די ווערטער „אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון":

וויבאלד אז אין פרש"י ווערט ניט דערמאנט דער מיעוט „עליו אי אתה פוסע כו' אבל אתה פוסע בהיכל וקדש קדשים"[18], פון וועלכן מען וויים אז דער

איסור פון „ולא תעלה במעלות" איז פארבונדן מיט אבני מזבח מצ"ע, כנ"ל — מוז רש"י מדגיש זיין דעם ענין אין דעם ק"ו גופא:

„הואיל ויש בהם צורך"; וויבאלד אז אין „אבנים הללו" (פון מזבח) איז דא אן ענין מיוחד — „יש בהם צורך" — וואס דאס ברענגט דעם איסור פון „לא תעלה במעלות אשר לא תגלה ערותך עליו"[19] —

אויף די אבני המזבח כשלעצמם (ניט דערפאר וואס זיי זיינען א טייל פון כללות המקדש, נאר) „הואיל ויש בהם צורך":

ועפ"ז מובן בפשטות וואס מען געפינט ניט קיין איסור צו מאכן „מעלות" אין (אנדערע טיילן פון) מקדש (אע"פ וואס דורך דעם „תגלה ערותך") — ואדרבה: עס זיינען געווען „מעלות" ארויפצוגיין צום (אולם) היכל[20] — ווייל בא די אבנים פון די „מעלות" איז ניטא דער „יש בהם צורך".

ד. דער ביאור בזה:

דאס וואס מען לערנט אפ פון „אבני

17) הכרחו של רש"י בכלל להביא הלימוד דהק"ו (שלכאורה הוא רק לימוד מהכתוב ואינו נוגע בפשש"מ), י"ל שהוא מזה שהכתוב מוסיף הטעם „אשר לא תגלה ערותך עליו", שהוא לא רק מיותר בפשש"מ (כמ"ש בדבק טוב כאן ובבאר מים חיים בפסוק כב), כ"א שעפ"ז יוקשה מה שדוקא במזבח נאמר „ולא תעלה במעלות", ולטעם זה צ"ל האיסור ד„לא תעלה במעלות" בכל המקדש (והרי מצינו מעלות במקדש גופא גם לפנים ממקום המזבח, לפני האולם (וההיכל) — ראה מדות פ"ג מ"ו. רמב"ם הל' בית הבחירה פ"ו ה"ד-ה"). משא"כ באם הי' נאמר האיסור בלא טעם לא הי' בזה שום קושיא, כי ריבוי ציווים לא נאמר בהם טעם.

ומזה מוכח בפשש"מ שהטעם שבכתוב — ללמד דבר חדש בא: ק"ו לבזיון האדם (ועד"ז י"ל במה שכתב רש"י „הרי דברים ק"ו" בפסוק לפנ"ז כ, כב).

18) ולהעיר שבפרש"י בכלל לא נזכר ע"ד האיסור דפסיעה גסה (הרחבת הפסיעות) על המזבח כבמכילתא (רק מפרש שזהו הטעם ד„אשר לא תגלה ערותך עליו — שע"י המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיך")•. ויתרה מזה — יש מפרשים שמפרש"י

•) ולהעיר שהרמב"ם בספר היד (הל' בית הבחירה פ"א הי"ז) לא כתב האיסור דפסיעה גסה, רק „והעולה במעלות על המזבח לוקה". אבל כתבו בספר המצות מל"ת 9. חינוך מצוה מא. ראה מל"מ ויעב"ץ לרמב"ם שם. מנ"ח שם.

ולהעיר גם מהשינויים בלשון הרמב"ם: במנין המצות בריש ספר היד כותב „שלא לפסוע על המזבח", משא"כ בהכותרת להל' ביהב"ח: שלא לעלות עליו במעלות. ובסהמ"צ שם: שהזהירנו מעלות על המזבח במעלות כדי שלא יפסיע פסיעה גסה . . וכל מי שמפסיע פסיעה גסה על המזבח . . לוקה. ואכ"מ

בד"ה ולא תעלה במעלות „כשאתה בונה כבש למזבח לא תעשה מעלות כו'", משמע שאין האיסור בעלי' רק בעשי' (באר מים חיים. וראה רא"ם ושפ"ח ועוד (ולא כמ"ש בספר הזכרון)).

19) ועפ"ז י"ל גם שינוי הלשון במכילתא „ומה אם אבנים", וברש"י — „אבנים הללו": להמכילתא הלימוד הוא מזה שאין לנהוג מנהג בזיון באבנים כי באבנים שבכבש המזבח אין ענין מיוחד, ואדרבה צריך לימוד מיוחד למעט אבני ההיכל וקדה"ק; משא"כ לרש"י ישנו ענין מיוחד באבנים אלו שלכן למדים „מאבנים הללו".

20) אבל מהמעלות בשאר המקומות (מן החיל לעזרת נשים: מעזרת נשים לעזרת ישראל: מעזרת ישראל לעזרת כהנים — רמב"ם הל' ביהב"ח רפ"ו) אין קושיא כ"כ, כי הם מחוץ למקום המזבח והם מקומות שגם זר מותר ליכנס לשם (ראה כלים פ"א מ"ח ואילך. רמב"ם שם הט"ז ואילך).

מזבח" אז מען טאָר ניט מבזה זיין א צווייטן אידן

— דלכאורה תמוה: צי דען דאָרף מען דערביי אָנקומען צו א ק"ו פון אבני מזבח?! —

איז ווייל דאָ, ביי אבני מזבח, רעדט זיך ניט וועגן א בזיון כפשוטו, נאָר בלויז (בלשון המכילתא ורש"י) — „מנהג בזיון"[21]. סיי מצד די אבנים — וואָס זיי פילן ניט קיין בזיון (וואָרום דער הרגש הבזיון איז אָן ענין עקרי אין בזיון, ביז אז לויט איין סברא אין גמרא[22], איז דער גאָנצער חיוב פון בושת דוקא ווען עס איז פאַראַן „כיסופא": אויב אָבער „ביישו ישן ומת", וואָס דער צווייטער האָט קיינמאָל ניט געפילט די בושה, איז מען פטור);

און סיי מצד דעם מעשה הבזיון: דאָ רעדט זיך ניט וועגן א הנהגה פון קלות ראש[23], וואָרום קלות ראש ובזיון ממש איז אסור בכל שטח המשכן והמקדש[24]; נאָר דאָ רעדט זיך בלויז וועגן „מנהג בזיון" — א מעשה וואָס קען אויסגעטייטשט ווערן ווי אָן ענין של בזיון. און ווי רש"י זאָגט, אז ביי „עולה במעלות" דאָ איז ניטאָ קיין „גלוי ערוה ממש", נאָר „קרוב לגלוי ערוה"[25].

און דערפון לערנט מען אַפ לגבי חבירו, אז עס טאָר ניט זיין א מעשה וואָס איז בלויז א „מנהג בזיון", און אפילו וועַן דער צווייטער פילט דערביי ניט קיין בושה ובזיון.

ה. און אין דעם איז דער חילוק צווישן דער מכילתא און רש"י: אין וואָס באָשטייט דער איסור:

לדעת המכילתא באָשטייט דער איסור אין פעולת האדם — מען טאָר אפילו ניט טאָן א מעשה וואָס איז (ניט קיין מעשה בזיון, נאָר) בלויז א „מנהג בזיון".

רש"י — פשט — קען אַזוי ניט לערנען, וואָרום לפי זה איז ניטאָ קיין טעם צו מחלק זיין צווישן אבני מזבח און אבני ההיכל. דערפון וואָס דער איסור איז דוקא ביי אבני מזבח איז פאַר־שטאָנדיק, אז מצד פעולת האדם אַליין וואָלט קיין איסור ניט געווען (וואָרום דאָ איז ניט געווען קיין אמת'ער מעשה בזיון)[26];

נאָר ביי די אבני מזבח איז דאָ אָן ענין מיוחד — „הואיל ויש בהם צורך" — וואָס מצד דעם איז דער „מנהג בזיון" גורם א מעין „כיסופא"[27] ביי די וואָס דאָרפן אָנקומען צו די אבנים (כדלקמן), ובמילא איז עס אסור.

ו. די הסברה בזה:

מיט „הואיל ויש בהם צורך" מיינט רש"י צו זאָגן, אז די כהנים קענען ניט טאָן זייער עבודה אויפן מזבח נאָר סיידן דורך זייער עולה זיין אַרויפשטייגן אויף די אבנים; און דאָס איז דער טעם פון „לא תנהג בהם מנהג בזיון", ווייל דורך נוהג זיין א מנהג בזיון בשייכות צו די

21) להעיר מנזיר (מה, א): הרי אמרה תורה לא תעלה במעלות על מזבחי ק"ו לדרך בזיון. וראה רש"י שם.

22) ב"ק פו, ב.

23) כדפי' בספורנו כאן.

24) ראה ברכות נד, א. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז ה"ב.

25) וגם מצדו לא נתכוין לענין של בזיון. ולהעיר שאין המבייש חייב על הבושת עד שיתכוון (משנה ב"ק שם).

26) ולכן גם להסברא בגמ' (ב"ק שם) „משום זילותא הוא", „שמזלזל בו בפני רבים ואף על פי שאינו שם על לבו" (רש"י שם) — אין כאן „זילותא", כיון שאין כאן מעשה בזיון (ממש), רק „קרוב לגלוי ערוה", כנ"ל.

27) ראה ב"ק שם.

אבני המזבח, איז מען בדרך ממילא אויך מבזה די כהנים וואָס דאַרפן אַנקומען צו די אבנים[28].

בדוגמת (ולא ממש) ווי עס שטייט אין ראשונים[29] (לגבי חיוב תשלומין פון בושת), אַז דער דין רקק בבגדו פטור[30] איז דוקא ווען דער מתבייש האָט בשעת מעשה דעם בגד ניט געטראָגן; אויב אַבער ער איז דאָן (בעת הרקיקה) געווען אָנגעטאָן אין דעם בגד, איז דער רוקק חייב — ווייל דורכן שפייען אויפן בגד האָט ער מבזה געווען דעם מענטשן וואָס איז געווען אָנגעטאָן אין בגד[31].

[משא"כ די מעלות פאַרן היכל — איז „אין בהם צורך", ווייל: א) מען קען אַנקומען אין היכל ניט דורך די מעלות[32]. ב) די מעלות זיינען געווען ניט לפני ההיכל וואו די עבודה איז געטאָן געוואָרן, נאָר לפני האולם[33], קומט במילא אויס, אַז די הליכת הכהנים צום היכל דורך די מעלות שלפני האולם איז ניט קיין חלק און „צורך" פון זייער עבודה בהיכל (משא"כ ביים מזבח, איז דאָך דער כבש המזבח אַ טייל פון מזבח גופא[34], ביז אַז דער פסוק זאָגט „ולא תעלה במעלות על מזבחי[35] אשר לא תגלה ערותך עליו" — אַז אַרויפגאַנג אויף די מעלות (אַדער כבש) צום מזבח ווערט געראַנט ווי ער איז אויפן מזבח גופא[36]].

און דערפון לערנט מען אַרויס אויך לגבי בזיון חבירו: אפילו ווען דאָס איז נאָר אַן ענין פון „מנהג בזיון", וואָס האָט ביי „חבירך" ניט געשאַפן קיין בזיון ובושה בפועל — אעפ"כ, וויבאַלד אַז „הוא בדמות יוצרך", קומט אויס, אַז מיטן מנהג בזיון לגבי חבירו איז עס אַן ענין פון בזיון כלפי יוצרך (ע"ד ווי ביים איסור „לא תעלה במעלות על מזבחי", וואָס דער „מנהג בזיון" בשייכות צו די אבנים ברענגט אַ בזיון פאַר די כהנים).

ז. עפ"ז ווען מען איך פאַרשטיין לשון רש"י ביים זאָגן דעם ק"ו — „ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיונן אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון, חברך שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על בזיונו על אחת כמה וכמה" (ניט ווי אין מכילתא, וואו עס שטייט ניט דער לשון „להקפיד על בזיונן" און „מקפיד על בזיונו") — דער־מיט איז רש"י מסביר:

מה־דאָך ביי „אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיונן" — ובמילא איז ביי זיי איבערהויפט ניטאָ דער (עיקר) גדר פון בזיון[37] (וואָרום אויב ס'איז ניט קיין הקפדה אויפן בזיון, איז מען דאָך ניט נתבזה געוואָרן), אעפ"כ, מצד דערויף וואָס „יש בהם צורך" צו די כהנים, ווערט עס פאַררעכנט ווי אַ מנהג בזיון,

---

28) או י"ל ד„יש בהם צורך" הייַנו לכל ישראל, וע"פ מה שפירש רש"י בפסוק שלפנ"ז (כ, כב) שהמזבח נברא להאריך ימיו של אדם . . שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים.

29) מאירי כתובות (סו, א) בשם קצת מפרשים.

30) ב"ק צא, א. כתובות שם.

31) „וכן בבהמתו אם הי' רכוב עלי' אף הוא מתבייש בכך" (מאירי שם).

32) אף שאי"ז דרך ביאה.

33) ואין קדושתם כקדושת היכל — ראה יומא מד, ב. ובפרש"י שם.

34) רלב"ג כאן ד"ה השרש הג'. וראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הט"ו־טז. המפרש לתמיד כח, א. ותוי"ט שם. ובכ"מ.

35) ולא „אל מזבחי".

36) וי"ל דהוי כמו בשעת עבודה — ראה תוס' ישנים יומא כב, א (ד"ה בזמן).

37) כי בנדו"ד לולי הענין ד(מעין) כיסופא, אין כאן גדר בזיון כלל, גם לא „זילותא" (כנ"ל הערה 26).

איז על אחת כמה וכמה אז מען טאָר ניט נוהג זיין מנהג בזיון לגבי „חברך" — (א) „שהוא בדמות יוצרך", די שייכות צווישן אים מיט „יוצרך" איז ישיר וניכר (ניט ווי אבני מזבח און כהנים וואס האָבן צווישן זיך ניט קיין שייכות בדמותם וכו'); און (ב) „ומקפיד על בזיונו" — ובמילא איז אויך מצד אים גופא קען זיין אַ מציאות פון בזיון (משא"כ ביי אבני מזבח ביי וועלכע ס'איז איבערהויפט ניטאָ קיין בזיון מצד האבנים עצמן)[38].

ח. פירוש רש"י על התורה איז דאָך יינה של תורה. איז יש לומר, אז אין דעם פירוש רש"י בסיום הפרשה — וואס „הכל הולך אחר החיתום"[39] — איז מרומז דער עיקר ותוכן פון כללות הסדרה — דער ענין פון מתן תורה — עשרת הדברות:

כשם ווי די עשרת הדברות זיינען כולל ניט נאָר די דברות פון אנכי ה"א און לא יהי' לך (די העכסטע ענינים אין אחדות השם), נאָר אויך די דברות האחרונים וואס זיינען דברים פשוטים, ביז צו ענינים הכי פשוטים בין אדם לחבירו („לא[40] תרצח לא תנאף גו' כל אשר לרעך"),

איז אזוי אויך אין פירוש רש"י — תורה שבע"פ — איז דער סוף פון פ' יתרו, ווי עס דאָרף זיין די זהירות בתכלית אין ענינים פשוטים פון הנהגות בין אדם לחבירו, ביז צו זיין אויסגעהיט אפילו פון „מנהג בזיון".

און כשם ווי די דברים פשוטים אין די עשרת הדברות זיינען ניט קיין באַזונדער דער זאָך פון די ערשטע דברות, נאָר ווי ערקלערט בכמה מקומות[41], אַז דאָס וואס מען האָט די זאַכן אַריינגעשטעלט אין די עשרת הדברות איז אויך צו לערנען אַז זיי זיינען איין ענין מיט „אנכי ה' אלקיך": אויך די דברים שבין אדם לחבירו זיינען באמת „בין אדם למקום", מען דאַרף זיין נזהר אין זיי ווייל דאָס איז דער רצון ה',

איז אויך רש"י מוסיף, אַז די זהירות כלפי חבירך איז דערפאָר וואס ער איז „בדמות יוצרך": די שייכות האיסור צו „בין אדם למקום" איז ניט נאָר מצד דעם ציווי (אַז מען דאַרף זיין נזהר אין די ענינים מצד ציווי ה'), נאָר אויך ווייל „חבירך" און „מקום" זיינען איין דמות, כביכול: און דעריבער, איז דער ניט זיין נזהר בכבוד חבירך, הייסט אַ ניט־זהירות אין כבוד הקב"ה.

ומרובה מדה טובה כו' — אַז אהבת ישראל, ביז צו אַן אהבה בלתי מוגבלת וואס ברענגט צו אַ הנהגה פון מכבד זיין חבירך בתכלית הזהירות, איז דאָס (בפנימיות) אַן ענין פון אהבת הקב"ה און כבוד שמים,

וכמים הפנים לפנים: דאָס איז מגלה אהבת הקב"ה צו אידן, וואס ברענגט סוף סוף צו הרמת כבוד ישראל אפילו בעיני כל עמי הארץ,

ביז צו דעם כבוד אמיתי וואס וועט זיין בגלוי בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקינו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ יתרו תשכ"ה)

---

38) וזה שהקדים רש"י „שהוא בדמות יוצרך" ל„ומקפיד על בזיונו" — כי עיקר החידוש בק"ו כאן הוא בזה „שהוא בדמות יוצרך", שמצד פרט זה הוא בשוה ל„אבנים הללו", הואיל „ויש בהם צורך", שלכן למדין מהם, אלא שיש בזה גם „חומר", ש„הוא בדמות יוצרך", ולא כהאבנים שרק „יש בהם צורך", כנ"ל בפנים.

39) ברכות יב, א.

40) ל' הלקו"ת במדבר טו, סע"ג.

41) ראה לקו"ש ח"ג ע' 889 ואילך. ובכ"מ.